

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู Development of Competency Building Programs in Professional Training of Teachers

สุนันทา กินรีวงศ์¹ สุรกันต์ จันทรา² และประสพสุข ฤทธิเดช³

Sunantha Kinnareewong¹, Surakan Junghan² and Prasopsuk Rittidet³

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2,3}

Faculty of Education, Rajabhat MahaSarakhm University^{1,2,3}

Corresponding author, E-mail: Sunantha-ka@hotmail.com¹, k0949866424@gmail.com², Prasopduk2552@hotmail.com³

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 3) เพื่อนำโปรแกรมไปใช้และติดตามผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ระยะที่ 3 การนำโปรแกรมไปใช้และติดตามผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรที่ได้รับมอบหมายให้เป็นอาจารย์นิเทศก์ให้แก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 19 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) แบบทดสอบความรู้ และแบบประเมินความพึงพอใจ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า 1.1 ด้านการจัดการเรียนรู้ ความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ อาจารย์นิเทศก์มีความรู้เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่สำคัญของแผนและการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน 1.2 ด้านความสามารถในการดูแลให้คำปรึกษานักศึกษาของอาจารย์นิเทศก์ พบว่า ความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ อาจารย์นิเทศก์มีความสามารถในการให้คำแนะนำการชี้แนะแนวทางปฏิบัติ แนวทางการแก้ไขปัญหาแก่นักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม 1.3 ด้านทักษะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของอาจารย์นิเทศก์ พบว่า ความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ อาจารย์นิเทศก์มีทักษะในการออกแบบการวัด และประเมินผลรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสถานการณ์และสมรรถนะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1.4 ด้านบทบาทหน้าที่ และจรรยาบรรณของอาจารย์นิเทศก์ พบว่า ความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ อาจารย์นิเทศก์มีการส่งเสริมนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีทักษะในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และอาจารย์นิเทศก์หมั่นศึกษา ค้นคว้า ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการและรอบรู้ด้านการนิเทศอย่างต่อเนื่อง 2. ผลการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า โปรแกรมประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ (1) วัตถุประสงค์ (2) กิจกรรมการอบรม (3) วิธีการฝึกอบรม (4) สำคัญ (5) สื่อ (6) แนวทางการประเมิน และมีเนื้อหา 4 โมดูล คือ (1) การจัดการเรียนรู้ (2) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (3) การดูแลให้คำปรึกษานักศึกษาของอาจารย์นิเทศก์ (4) บทบาทหน้าที่และจรรยาบรรณของอาจารย์นิเทศก์ 3. ผลการประเมินผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า 3.1 อาจารย์นิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 19 คน ที่เข้าร่วมอบรมได้ทำการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจก่อน และหลังการอบรมโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า หลังจากเข้ารับการอบรมตามโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความรู้เพิ่มมากขึ้น 3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่ามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3.3 การติดตามผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า อาจารย์นิเทศสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการนิเทศและสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนเองได้อย่างมีคุณภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักศึกษาที่รับการนิเทศ

คำสำคัญ: โปรแกรม, สมรรถนะอาจารย์นิเทศก์, การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ABSTRACT

Research on the development of teacher competency building programs in professional teacher training. The research objectives are: 1. To study the needs necessary to enhance the competencies of inservice teachers, training in the profession of teachers. 2. To develop a program to enhance the competency of inservice teachers, training in the profession of teachers. 3. To implement the program and follow up on the implementation of the competency building program of inservice teachers, professional training of teachers. The research is divided into 3 phases: Phase 1: The study of the needs of inservice teachers, training in the profession of teachers. Phase 2: Development of teacher competency building program, teacher professional training. Phase 3: Implementation of the program and follow-up on the implementation of the competency building program for inservice teachers, professional training of teachers. Subjects used in research include course lecturers who have been assigned as inservice lecturers for students to practice teacher profession. Faculty of Education, Mahasarakham Rajabhat University, 19 students. Research instruments include: Questionnaire on the need for competency building of inservice teachers, training of teacher professions. and semi-structured interviews, program suitability assessments 5-level (Rating Scale), Knowledge Test and Satisfaction Assessment.

The results of the research were as follows; 1. The results of the study on the need for competency building of inservice teachers, training and professional experience of teachers. 1.1 In terms of Learning Management, it was found that the most necessary need is that the inservice professor has knowledge about the subject matter and learning management. Preparing a Learning Management Plan Key elements of a classroom learning plan and management. 1.2 In terms of the ability to supervise and mentor students of inservice professors, it was found that the most necessary need is that inservice professors have the ability to give advice. Guidance of best practices Approach students to solve problems so that they can analyze and solve problems that arise appropriately. 1.3 In terms of learning measurement and evaluation skills of inservice teachers, it was found that the most necessary requirement is that inservice teachers have the skills to design, measure and evaluate various forms that are appropriate to the situation and competencies of students practicing teacher profession. 1.4 In terms of the roles, duties and ethics of inservice teachers, it was found that the most necessary need is that inservice teachers encourage students to practice in the teaching profession to have systematic problem-solving skills and for students to learn to solve problems on their own. Continuously monitor academic progress and supervision knowledge. 2. The results of the competency building program for inservice teachers, professional training and teacher experience. It was found that the program consists of 6 components: (1) objectives, (2) training activities, (3) training methods, (4) essence, (5) media, (6) assessment guidelines and There are 4 modules: (1) learning management, (2) learning measurement and evaluation, (3) supervision and counseling of inservice teachers, (4) roles and ethics of inservice teachers. 3. Evaluation results of the use of competency building programs for inservice teachers, professional training of teachers. 3.1 Teacher Training Supervision Faculty of Education, Mahasarakham Rajabhat University, 19 students who participated in the program compared knowledge and understanding before and after the training program to enhance the competency of inservice teachers. When performing statistical tests, It was found that after attending the training according to the competency building program of inservice teachers, the training of professional teachers. Increased knowledge. 3.2 Satisfaction Assessment Results of the Teacher Competency Building Program Overall satisfaction was highest. 3.3 Follow-up on the use of competency building programs in professional training of teachers. It was found that inservice teachers can apply the knowledge gained in supervision and be able to perform their duties according to their roles with quality and maximum benefit to the students receiving supervision.

Keywords: Program, Inservice Teacher Competency, Teacher Training Supervision

บทนำ

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่จะทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองด้านการเรียนการสอน และงานในหน้าที่ครูอย่างเข้มข้น และเป็นรูปธรรม เป็นโอกาสที่จะได้นำความรู้และทฤษฎีที่ได้เรียนมาไปประยุกต์ใช้ และสร้างองค์ความรู้ทางการศึกษา เพื่อสร้างสรรค์และแก้ปัญหาในกระบวนการทำงาน โดยมีครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ และความช่วยเหลือตลอดระยะเวลาที่ออกฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2556) ได้กล่าวถึง การปฏิรูปและพัฒนาครูไว้ว่า สถาบันการผลิตครูควรพัฒนา หลักสูตรแบบเน้นสมรรถนะ โดยเฉพาะรายวิชาที่ต้องเตรียมผู้เรียน เพื่อไปปฏิบัติงานในหน้าที่ครูของสาขาวิชาต่าง ๆ จำเป็นต้องเตรียม นักศึกษาวิชาชีพครูให้ได้เรียนและฝึกปฏิบัติงาน หน้าที่ครูในโรงเรียน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงได้อย่างมั่นใจและมี ประสิทธิภาพ โดยฝ่ายพัฒนานักศึกษา บริการวิชาการและวิจัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (2563) ได้กำหนดให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ไว้ว่าจะต้องฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูในโรงเรียนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูกับทางคณะครุศาสตร์ โดยโรงเรียนที่เป็นเครือข่าย การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีหน้าที่จัดครูพี่เลี้ยง ซึ่งเป็นครู ที่สอนประจำการอยู่ที่สถานศึกษา ทำหน้าที่นิเทศ แนะนำ ดูแล ช่วยเหลือในการฝึกปฏิบัติงานแก่นักศึกษา ควบคู่ไปกับอาจารย์ นิเทศก์จากมหาวิทยาลัยที่ทำหน้าที่นิเทศ กำกับ ติดตาม ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาให้ เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครูและสอดคล้องกับศาสตร์สาขาวิชา เฉพาะนั้น ๆ รวมถึงการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนในวิชาชีพครู ของนักศึกษา

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในฐานะอาจารย์นิเทศก์ใน หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูของนักศึกษาในการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูยังไม่ดีเท่าที่ควร โดยจากการสังเกตพฤติกรรมการสอนของ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ผ่านมา นักศึกษายังไม่

สามารถนำความรู้ที่ได้เรียนมาไปใช้ในการจัดทำแผนการสอน เพื่อการจัดการเรียนการสอนได้ไม่ดีนักและไม่เป็นไปในทิศทาง เดียวกัน ซึ่งส่วนหนึ่งนั้นมาจากกระบวนการนิเทศและความสามารถในการ นิเทศ คือ การดำเนินการนิเทศของอาจารย์นิเทศแต่ละคน มีลักษณะที่แตกต่างกันไป ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น นักศึกษา ไม่ได้รับคำแนะนำในการนิเทศที่เป็นมาตรฐานเดียวกันของอาจารย์ นิเทศก์ อาจารย์นิเทศยังไม่เข้าใจการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ทำให้ไม่มีความมั่นใจในการแนะนำการจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษา รวมถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างอาจารย์นิเทศก์ทั่วไประหว่างนักศึกษาฝึก ประสบการณ์วิชาชีพที่ไม่ค่อยคุ้นเคยกันเท่าที่ควร ทำให้เป็นอุปสรรค ต่อการซักถามข้อสงสัย การขอคำปรึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูกับอาจารย์นิเทศก์ ซึ่งสิ่งที่กล่าวถึงนี้ล้วนเป็นสิ่งที่ มี ผลกระทบต่อการเรียนรู้ การพัฒนาคุณลักษณะ และคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาครู ทำให้นักศึกษาไม่เกิดคุณลักษณะ ตามเป้าหมายของหลักสูตรและมาตรฐานวิชาชีพครูที่คุรุสภากำหนด

จากเหตุผลข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของการนิเทศการ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของอาจารย์นิเทศก์ในหลักสูตรที่จะต้อง ได้รับการพัฒนาสมรรถนะการนิเทศเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ตาม บทบาทของตนเองได้อย่างมีคุณภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อ นักศึกษาที่รับการนิเทศ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้าง สมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยใช้ แนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมของ Boone (1992) และ Barr and Keating (1990) ที่กล่าวถึงการพัฒนาโปรแกรมว่า สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การประเมินความต้องการจำเป็น 2) การพัฒนา โปรแกรม 3) การนำโปรแกรมไปใช้และติดตามผลการใช้

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครูนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์ นิเทศก์ ซึ่งจะทำให้สามารถนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้อย่างมีคุณภาพ มีความชัดเจน ถูกต้อง รวมถึงสามารถที่จะดูแลให้ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นครูผู้สอนที่ดี ซึ่งเป็น ปัจจัยสำคัญที่สุดในการสร้างบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ และเป็นอนาคตที่ดีของประเทศชาติต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นอย่างไร
2. โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ดีเป็นอย่างไร
3. ผลของนำโปรแกรมไปใช้และติดตามผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
3. เพื่อนำโปรแกรมไปใช้และติดตามผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
 - 3.1 เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจก่อนและหลังการอบรมโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
 - 3.2 เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
 - 3.3 เพื่อติดตามผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ขอบเขตการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1. ขอบเขตด้านประชากรในการวิจัย
กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาความต้องการจำเป็นของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้แก่ อาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 121 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษา ได้แก่ ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการในเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนมิถุนายน 2565

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
กลุ่มตัวอย่างในการพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม ความถูกต้องของโปรแกรมฝึกอบรม แบบทดสอบ แบบประเมินสมรรถนะของอาจารย์นิเทศก์ และแบบประเมินความพึงพอใจ ก่อนนำไปทดลองใช้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างโปรแกรมฝึกอบรม และด้านการศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 5 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการอบรม ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรที่ได้รับมอบหมายให้เป็นอาจารย์นิเทศก์ให้แก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 19 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ขอบเขตขอบเขตด้านเนื้อหา
เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การพัฒนาโปรแกรมสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ระยะที่ 3 การนำโปรแกรมไปใช้และติดตามผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ผ่านการอบรม จำนวน 19 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีประสบการณ์ในการนิเทศก์นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างน้อย 5 ปี
2. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการวิจัย ดำเนินการในเดือนพฤศจิกายน 2565 ถึง เดือนมกราคม 2566

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมรรถนะอาจารย์นิเทศก์ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยเก็บข้อมูลจากการสำรวจความต้องการจำเป็นของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 121 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) สำหรับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศก์นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 5 คน

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แบบสอบถามสภาพความจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ฉบับสมบูรณ์มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) จากนั้นหาความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของ มาตรฐานหรือสิ่งที่ควรจะเป็น กับสภาพที่เป็นจริง จัดอันดับความต้องการจำเป็นจากค่าเฉลี่ยของส่วนต่างที่คำนวณได้ จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดอันดับจากการวิเคราะห์ค่า สัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (Spearman's Rank Correlation) และทำการสังเคราะห์แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำมาสังเคราะห์ร่วมระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณกับเชิงคุณภาพ

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี และนำข้อค้นพบจากระยะวิจัยที่ 1

มาประกอบการพิจารณาออกแบบ ยกร่างโปรแกรม โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 โมดูล ได้แก่ 1) ด้านการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 3) ด้านความสามารถในการดูแลให้คำปรึกษานักศึกษาของอาจารย์นิเทศก์ 4) ด้านบทบาทหน้าที่และจรรยาบรรณของอาจารย์นิเทศก์ และเมื่อยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาประเมินโครงร่างโปรแกรม จำนวน 3 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านโปรแกรม 1 คน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านงานนิเทศ 2 คน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านงานวัดและประเมินผล 1 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำผลการประเมินโครงร่างโปรแกรมจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน มาปรับปรุงและแก้ไขโปรแกรมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำโปรแกรมไปใช้ในระยะที่ 3 ต่อไป

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คุณภาพโปรแกรมโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือวัดและประเมินผล โดยใช้เครื่องมือ ดังนี้

1. ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Item Objective Congruence)
2. ความยากง่าย โดยพิจารณาจากค่าสัดส่วนของคนที่ตอบถูกต้องคนที่ตอบผิด
3. ค่าอำนาจจำแนก โดยพิจารณาจากค่า corrected Item total correlation
4. ค่าความเชื่อมั่น โดยพิจารณาจากสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient)

ระยะที่ 3 การนำโปรแกรมไปใช้และติดตามผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินผลการใช้โปรแกรม รวมทั้งติดตามผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูหลังการฝึกอบรมและได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยเก็บข้อมูลจากอาจารย์นิเทศก์ที่เข้าร่วมอบรม จำนวน 19 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ เรื่อง การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

การเรียนรู้ ความสามารถในการดูแลให้คำปรึกษานักศึกษาของ อาจารย์นิเทศก์ บทบาทหน้าที่และจรรยาบรรณของอาจารย์นิเทศก์ ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แบบประเมินความพึงพอใจ ของการใช้โปรแกรมของผู้เข้ารับการอบรมหลังจากการอบรม และ แบบประเมินและติดตามผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะ อาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ในการการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้หาค่าประสิทธิภาพของ โปรแกรมด้วยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้สถิติทดสอบ ดังนี้

1. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการ อบรมผ่านโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะ ใช้สถิติทดสอบ (t-test) แบบ Dependent Sample t-test
2. การวิเคราะห์ความพึงพอใจ ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. วิเคราะห์การติดตามผลการใช้โปรแกรมและข้อมูล จากการสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์โดยใช้ข้อมูลจากแบบประเมินและ แบบสัมภาษณ์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. การศึกษาความต้องการจำเป็น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็น เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 50.41 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 65.29 มีวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 57.02 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งทางวิชาการระดับ อาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 75.21 และเคยได้รับการเข้ารับการฝึกอบรม เตรียมความพร้อมในการเป็นอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครู คิดเป็นร้อยละ 56.20 ซึ่งสะท้อนถึงองค์ประกอบในด้านมาตรฐาน หรือสิ่งที่ควรจะเป็น สภาพที่เป็นจริง และความต้องการจำเป็นต่อการ เสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังนี้
 - 1.1 ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า ความต้องการจำเป็นมี ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.71$, $S=0.43$) และเมื่อจัดอันดับความต้องการ จำเป็น พบว่า อันดับที่ 1 คือ อาจารย์นิเทศก์มีความรู้เกี่ยวกับสาระ

การเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่สำคัญของแผนและการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน

- 1.2 ด้านทักษะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของอาจารย์ นิเทศก์ พบว่า ความต้องการจำเป็นมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.70$, $S = 0.42$) และเมื่อจัดอันดับความต้องการจำเป็น พบว่า อันดับที่ 1 คือ อาจารย์ นิเทศก์มีทักษะในการออกแบบการวัดและประเมินผลรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสถานการณ์และสมรรถนะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู

- 1.3 ด้านบทบาทหน้าที่ในการนิเทศของอาจารย์นิเทศก์ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า ความต้องการจำเป็นมี ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.65$, $S=0.47$) และเมื่อจัดอันดับความต้องการ จำเป็น พบว่า อันดับที่ 1 คือ อาจารย์นิเทศก์มีความสามารถในการ ให้คำแนะนำ การชี้แนะแนวทางปฏิบัติ แนวทางการแก้ไขปัญหาแก่นักศึกษาเพื่อให้ นักศึกษาวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ อย่างเหมาะสม

- 1.4 ด้านบทบาทหน้าที่และจรรยาบรรณของอาจารย์ นิเทศก์ พบว่า ความต้องการจำเป็นมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.56$, $S = 0.47$) เมื่อจัดอันดับความต้องการจำเป็น พบว่า อันดับที่ 1 คือ อาจารย์ นิเทศก์มีการส่งเสริมนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีทักษะ ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ ในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และอาจารย์นิเทศก์หมั่นศึกษา ค้นคว้า ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการและรอบรู้ด้านการนิเทศ อย่างต่อเนื่อง
2. ผลการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์ นิเทศก์การฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู พบว่า โปรแกรม ประกอบด้วย 4 โมดูล คือ บทบาทหน้าที่และจรรยาบรรณ ของอาจารย์นิเทศก์ การดูแลให้คำปรึกษานักศึกษาของอาจารย์ นิเทศก์ การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งมี ระยะเวลาในการฝึกอบรม จำนวน 13 ชั่วโมง มีผลการประเมิน ความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวม ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ($\bar{X} = 3.84$, $S = 0.25$) และ เมื่อพิจารณาในรายประเด็น พบว่า ทุกประเด็นผ่านการประเมิน

($3.60 \leq \bar{X} \leq 4.00$, $0.00 \leq S \leq 0.55$) โดยประเด็นการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด จำนวน 9 ด้าน ได้แก่ โปรแกรมสามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริงได้ โปรแกรมเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรม ฝึกอบรมมีความครบถ้วนและครอบคลุมการเสริมสร้างสมรรถนะ ฝึกอบรมตามโครงสร้างของโปรแกรมเรียงลำดับได้อย่างเหมาะสม เนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชาการอ่านเข้าใจง่ายและรูปแบบการนำเสนอมีความน่าสนใจสื่อการฝึกอบรมครอบคลุมและเหมาะสมกับเนื้อหา วิธีการประเมินในโปรแกรมมีความถูกต้องเหมาะสมและสามารถประเมินได้จริง แบบประเมินต่าง ๆ สามารถประเมินได้ตามสิ่งที่มุ่งหวัง/วัตถุประสงค์ และคู่มือประกอบการฝึกอบรมตามโปรแกรมมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้จริง ($\bar{X} = 4.00$, $S = 0.00$)

3. ผลการประเมินผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะ อาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า

3.1 การประเมินผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะ อาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและได้นำโปรแกรมไปใช้กับอาจารย์ประจำหลักสูตรที่ได้รับมอบหมายให้เป็นอาจารย์นิเทศก์ให้แก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 19 คน จากนั้นทำการเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจก่อนและหลังการอบรมโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า ก่อนเข้ารับการเสริมสร้างสมรรถนะมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 14.89$, $S = 1.56$) และภายหลังจากเข้ารับการเสริมสร้างสมรรถนะมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 24.26$, $S = 1.05$) ซึ่งเมื่อดำเนินการทดสอบทางสถิติ พบว่า หลังจากเข้ารับการอบรมตามโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีความรู้เพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาแต่ละโมดูล พบว่า เป็นไปในทำนองเดียวกันโดยมีนัยสำคัญในการทดสอบทางสถิติที่ .01

3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่ามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, $S = 0.41$) โดยรายการประเมินพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่

ความครบถ้วน สมบูรณ์ของเอกสารประกอบการฝึกอบรม ($\bar{X} = 5.00$, $S = 0.00$) ความต่อเนื่อง สอดคล้องของกิจกรรมการฝึกอบรมแต่ละโมดูล ($\bar{X} = 4.89$, $S = 0.32$) การกำหนดเวลาในการฝึกอบรมแต่ละกิจกรรมของโมดูล ($\bar{X} = 4.83$, $S = 0.38$) ความชัดเจนของเนื้อหาสาระของแต่ละโมดูล ($\bar{X} = 4.61$, $S = 0.50$) การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละโมดูล ($\bar{X} = 4.83$, $S = 0.38$) การใช้สื่อประกอบการฝึกอบรมในแต่ละโมดูล ($\bar{X} = 4.56$, $S = 0.51$) การจัดบรรยากาศการฝึกอบรมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.56$, $S = 0.51$) และประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.78$, $S = 0.43$) ส่วนรายการความพร้อมของสถานที่ และสื่อทัศนูปกรณ์ประกอบการฝึกอบรม และการประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละโมดูล อยู่ในระดับมาก

3.3 การติดตามผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะ อาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยการสัมภาษณ์ อาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ผ่านการฝึกอบรมและได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า อาจารย์นิเทศก์สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการนิเทศ ดังนี้

1) ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า อาจารย์นิเทศก์สามารถตรวจแผนการสอนและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้แก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้ชัดเจนขึ้น

2) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า อาจารย์นิเทศก์มีทักษะในการออกแบบการวัดและประเมินผลรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสถานการณ์และสมรรถนะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพิ่มมากขึ้น และสามารถนำความรู้จากการฝึกอบรมไปถ่ายทอดและให้คำแนะนำแก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลผู้เรียนได้

3) ด้านความสามารถในการดูแลให้คำปรึกษานักศึกษาของอาจารย์นิเทศก์ พบว่า อาจารย์นิเทศก์มีความสามารถในการให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางปฏิบัติ และแนวทางการแก้ปัญหา

ที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาได้อย่างถูกต้องตามหลักการและทฤษฎีของการดูแลให้คำปรึกษาทำให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความพึงพอใจและสามารถแก้ปัญหาที่พบในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้อย่างเหมาะสม

4) ด้านบทบาทหน้าที่และจรรยาบรรณของอาจารย์นิเทศก์ พบว่า อาจารย์นิเทศก์มีความรอบรู้ด้านทักษะการนิเทศเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักศึกษาโดยไม่ปิดบังความรู้ทางวิชาการ ให้ความช่วยเหลือและปฏิบัติต่อนักศึกษาอย่างเมตตา และเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้อาจารย์นิเทศก์ยังสามารถส่งเสริมนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีทักษะในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยมีอาจารย์นิเทศก์เป็นผู้ให้คำปรึกษา

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาสรุปผลและอภิปรายผลดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า อาจารย์นิเทศก์มีความต้องการจำเป็น อันดับที่ 1 คือ ด้านด้านการจัดการเรียนรู้ อันดับที่ 2 คือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อันดับที่ 3 คือ ด้านความสามารถในการดูแลให้คำปรึกษานักศึกษาของอาจารย์นิเทศก์ และอันดับที่ 4 คือ ด้านบทบาทหน้าที่และจรรยาบรรณของอาจารย์นิเทศก์ ซึ่งจากความต้องการจำเป็นทั้ง 4 ด้าน ผู้วิจัยเห็นว่า ทุกด้านเป็นสิ่งสำคัญที่อาจารย์นิเทศทุกคนควรมีเพราะอาจารย์นิเทศจะต้องติดตามผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดูแล และให้คำแนะนำนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา ดังนั้น อาจารย์นิเทศก์จำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับฝ่ายพัฒนานักศึกษา บริการวิชาการ และวิจัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (2563) ที่กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ไว้ว่า อาจารย์นิเทศมีหน้าที่กำกับ ติดตาม ดูแล ให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาในด้านการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การบริหารจัดการ

ชั้นเรียน การทำวิจัย การจัดทำโครงการพัฒนาวิชาการ การบันทึกประจำวัน การจัดทำรายนิเทศหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การวัดและประเมินผล รวมถึงให้คำแนะนำนักศึกษาเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนตามมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครูและสอดคล้องกับศาสตร์สาขาวิชาเฉพาะนั้น ๆ รวมถึงการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนในวิชาชีพครูของนักศึกษา นอกจากด้านบทบาทหน้าที่ที่อาจารย์นิเทศก์ต้องปฏิบัติตามแล้ว อาจารย์นิเทศก์การมีความรู้ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การมีความสามารถในการดูแลให้คำปรึกษานักศึกษา และการมีจรรยาบรรณในการนิเทศก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่อาจารย์นิเทศก์ต้องมี ซึ่งสอดคล้องกับ จรูญ เบญจมาตย์ (2559) ที่กล่าวถึงสิ่งที่อาจารย์นิเทศก์ควรมีในงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาพลศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ไว้ว่า อาจารย์นิเทศก์จำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อนำกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ไปใช้ในการให้คำแนะนำกับนักศึกษา ให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่อาจารย์นิเทศควรมีแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านองค์ความรู้ ด้านความสามารถในการดูแลให้คำปรึกษา ด้านทักษะการนิเทศนักศึกษา ด้านบทบาทหน้าที่ในการนิเทศนักศึกษา และด้านจรรยาบรรณในการนิเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นลักษณะของอาจารย์นิเทศก์ จากแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์ (2546) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นิเทศการสอนจะต้องมีลักษณะพิเศษบางประการที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่องาน การให้ความช่วยเหลือแก่ครูเพื่อปรับปรุงการสอนให้มีคุณภาพ ลักษณะพื้นฐานของผู้นิเทศก์ที่ควรมีทักษะเฉพาะอยู่ในตัวคือ ต้องมีทักษะด้านการสังเกต การวางแผน การประชุม การสอน การฝึกอบรม การสื่อสาร การวัดและประเมินผล และการปรับปรุงการสอน ดังที่ โอлива (Oliva, 1989) ได้ให้ความหมายของการนิเทศไว้ว่า เป็นการช่วยครูเป็นพิเศษในการปรับปรุงการเรียนการสอน และพฤติกรรมสำคัญที่ปฏิบัติในการนิเทศ คือ การบริการและการช่วยเหลือ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งที่กล่าวมานี้เป็นทักษะเฉพาะของอาจารย์นิเทศก์ที่มีความสำคัญต่อการนิเทศการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

เพราะการนิเทศก์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาให้สามารถปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการสร้างและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วยเนื้อหา 4 โมดูล คือ บทบาทหน้าที่และจรรยาบรรณของอาจารย์นิเทศก์ การดูแลให้คำปรึกษานักศึกษาของอาจารย์นิเทศก์ การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ แต่ละโมดูลมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์ กิจกรรมการอบรม วิธีการฝึกอบรม สารสำคัญ สื่อ และแนวทางการประเมิน ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมโดยผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดทุกด้าน การที่ผลปรากฏเช่นนี้อธิบายได้ว่าการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนั้นได้จัดทำขึ้นอย่างมีระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ นิภาภรณ์ ชัยโพธิ์กลาง (2561) ที่ได้สรุปความหมายของโปรแกรมไว้ว่า หมายถึง แผนหรือกิจกรรมที่มีการวางแผนไว้อย่างเป็นระบบ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดกิจกรรม กำหนดรายละเอียดในการจัดกิจกรรม และมีการประเมินผลอย่างมีระบบเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย เพื่อเปลี่ยนแปลงการพัฒนาครูให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. การนำโปรแกรมไปใช้และติดตามผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการในการจัดสร้างโปรแกรมได้ดำเนินการตามหลักวิชาการซึ่งเป็นลำดับขั้นตอน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนการสอบถามความต้องการในการอบรมของอาจารย์นิเทศก์นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จึงทำให้ได้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะที่มีคุณภาพตรงตามหลักวิชาการและความต้องการของผู้เข้าอบรม ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการนิเทศก์ของอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้สูงขึ้น ทั้งด้านบทบาทหน้าที่และจรรยาบรรณของอาจารย์นิเทศก์ ด้านการดูแลให้คำปรึกษา

นักศึกษาของอาจารย์นิเทศก์ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีความเหมาะสม ซึ่งตรงกับความคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์และเกิดการเรียนรู้ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับสาลี ศิลปธรรม (2550) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมที่เน้นการฝึกปฏิบัติมีข้อดี คือ เมื่อมีปัญหาในขั้นตอนใดผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาในขณะฝึกอบรม มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิทยากร และอาจารย์ที่เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกัน ซึ่งแต่ละคนมีประสบการณ์การสอนที่ประสบความสำเร็จแตกต่างกันออกไปตามสภาพของโรงเรียนทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ใหม่ ๆ และนำไปใช้พัฒนาสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต่อไป โดยเมื่อผู้วิจัยได้ติดตามผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ผ่านการฝึกอบรมและได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบว่า อาจารย์นิเทศก์สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มสมรรถนะในการนิเทศได้ ทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านความสามารถในการดูแลให้คำปรึกษานักศึกษาของอาจารย์นิเทศก์ และด้านบทบาทหน้าที่และจรรยาบรรณของอาจารย์นิเทศก์ ซึ่งสอดคล้องกับงายวิชัยของ นงมล ยุตาคม และคณะ (2559) ที่ได้พัฒนาโปรแกรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านความรู้ความสามารถในการสอนเนื้อหาวิชาเฉพาะของนิสิตนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งมีครูอาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศที่ร่วมโปรแกรมฯ ได้สะท้อนผลว่า ผู้เข้าร่วมอบรมได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปพร้อมกับนิสิต ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นการพัฒนาวิชาชีพให้กับอาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศด้วย

4. ผลการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเข้ารับการฝึกอบรมในโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยนำไปใช้กับอาจารย์นิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 19 คน หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภวรรณ ลัจจวิบูล (2560) ที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู พบว่า อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงที่เข้ารับการอบรมสมรรถนะการนิเทศหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงมีเจตคติต่อการกระบวนการนิเทศสูงกว่าเกณฑ์ระดับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นิสิตครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนิสิตครูมีเจตคติต่อการกระบวนการนิเทศสูงกว่าเกณฑ์ ระดับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สร้างขึ้น มุ่งเน้นผลที่เกิดกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้ รูปแบบการอบรมทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในแสดงสมรรถนะด้านการนิเทศได้อย่างเต็มที่ จึงส่งผลให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาเป็นอย่างดี

5. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกับอาจารย์นิเทศก์ที่เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่พัฒนาขึ้น เป็นการผสมผสานวิธีการฝึกอบรมที่ยึดผู้เข้าอบรมเป็นสำคัญ สร้างขึ้นโดยมีการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผ่านการหาคุณภาพและความเหมาะสมจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นผู้วิจัยได้นำโปรแกรมมาปรับปรุงด้านเนื้อหาที่ทำได้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์ที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม รวมทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติ (WorkShop) ได้แสดงความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับในการอบรมเชิงปฏิบัติการผู้วิจัยได้กำหนดวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดด้วยเทคนิควิธี ประกอบกับการใช้สื่อสื่อดิจิทัลที่หลากหลายและเหมาะสม ตลอดจนมีการกำหนดกิจกรรมการอบรมที่น่าสนใจ มีการประเมินผลที่วัดผลได้ชัดเจนและตรงประเด็น ทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความมั่นใจในการเข้าร่วมกิจกรรมว่าจะสามารถทำได้สำเร็จและถูกต้อง จึงส่งผลให้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีคุณภาพและ

ความเหมาะสมมากที่สุด และเมื่อนำไปใช้ในการฝึกอบรมก็ส่งผลให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความพึงพอใจต่อการอบรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปารณีย์ ชาวเจริญ (2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่า ครูพี่เลี้ยงมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงอยู่ในระดับมากที่สุด และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความพึงพอใจในการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงในระดับมากที่สุด

จากการอภิปรายผล แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของโปรแกรมที่สร้างขึ้นสามารถเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันด้านสมรรถนะของอาจารย์นิเทศก์รายด้าน พบว่า อาจารย์นิเทศก์บางส่วนยังขาดทักษะเฉพาะ (Technical Skills) ที่จำเป็นต่อการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เช่น การสังเกตการวางแผน การประชุม การสอน การฝึกอบรม การสื่อสาร การวัดผลและการประเมินผล การปรับปรุงการสอน ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุนให้อาจารย์นิเทศก์เข้าร่วมฝึกอบรมหรือพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.2 ในกลุ่มอาจารย์นิเทศก์ที่มีประสบการณ์ค่อนข้างน้อย ควรมีการพัฒนาในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ด้านเทคนิคการนิเทศ การวิจัย การจัดโครงการ ป้ายนิเทศ เป็นต้น

1.3 ควรนำโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนี้ไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์ โดยอาจนำโปรแกรมไปใช้เต็มรูปแบบ (4 โมดูล) หรืออาจเลือกใช้เพียงบางโมดูลที่มาจากการประเมินตามความต้องการจำเป็นของอาจารย์นิเทศก์ในแต่ละสถาบัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการเสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์นิเทศก์นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้แก่อาจารย์นิเทศก์วิชาเอกเฉพาะด้าน

2.2 ควรมีการประเมินความต้องการจำเป็นของการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์นิเทศก์นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามแนวโน้มของการจัดการเรียนรู้อในศตวรรษที่ 21

2.3 ควรมีการพัฒนา รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้อในด้านต่าง ๆ แก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

เอกสารอ้างอิง

- จตุฎ เบญจมาตย์. (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาจารย์นิเทศก์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาพลศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นฤมล ยุทธาคม และคณะ. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านความรู้ความสามารถในการสอนเนื้อหาวิชาเฉพาะของนิสิตนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. วารสารวิทยาสารศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์, 37(2016), 306-318.
- นิภาภรณ์ ชัยโพธิ์กลาง. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 7. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ปารณีย์ ขาวเจริญ (2561). การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยวิธีการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงของครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 19(2561). 125-136.

ฝ่ายพัฒนานักศึกษา บริการวิชาการและการวิจัย. (2563).

คู่มือประกอบการเรียนรู้รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Internship). คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม: มหาสารคาม.

ศุภวรรณ สัจจพิบูล (2560). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนิสิตครู. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 11(2560), 177-192.

สลี ศิลปธรรม. (2550). รายงานผลการวิจัยและพัฒนา เรื่องการพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2556) กรอบและทิศทางการวิจัยทางการศึกษาของประเทศ (พ.ศ. 2555-2558) เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาล. กรุงเทพฯ: เจริญผลกราฟฟิค.

Barr,M.J. and L.A,K. (1990). *Developing Effective Student Services Programs : Systematic Approaches for Practitioners*. San Francisco, CA: Jossey Bass.

Boone,E.J. (1992). *Developing Programs in Adult Education*. Prospect Heights: Waveland.

Houston, Robert W. and other. (1990). *Developing Instruction Modules*. College of Education. Texas: University of Houston.

Oliva, P.F. (1989) *Developing the Curriculum*. (3 rd ed). New York: Harper Collins.